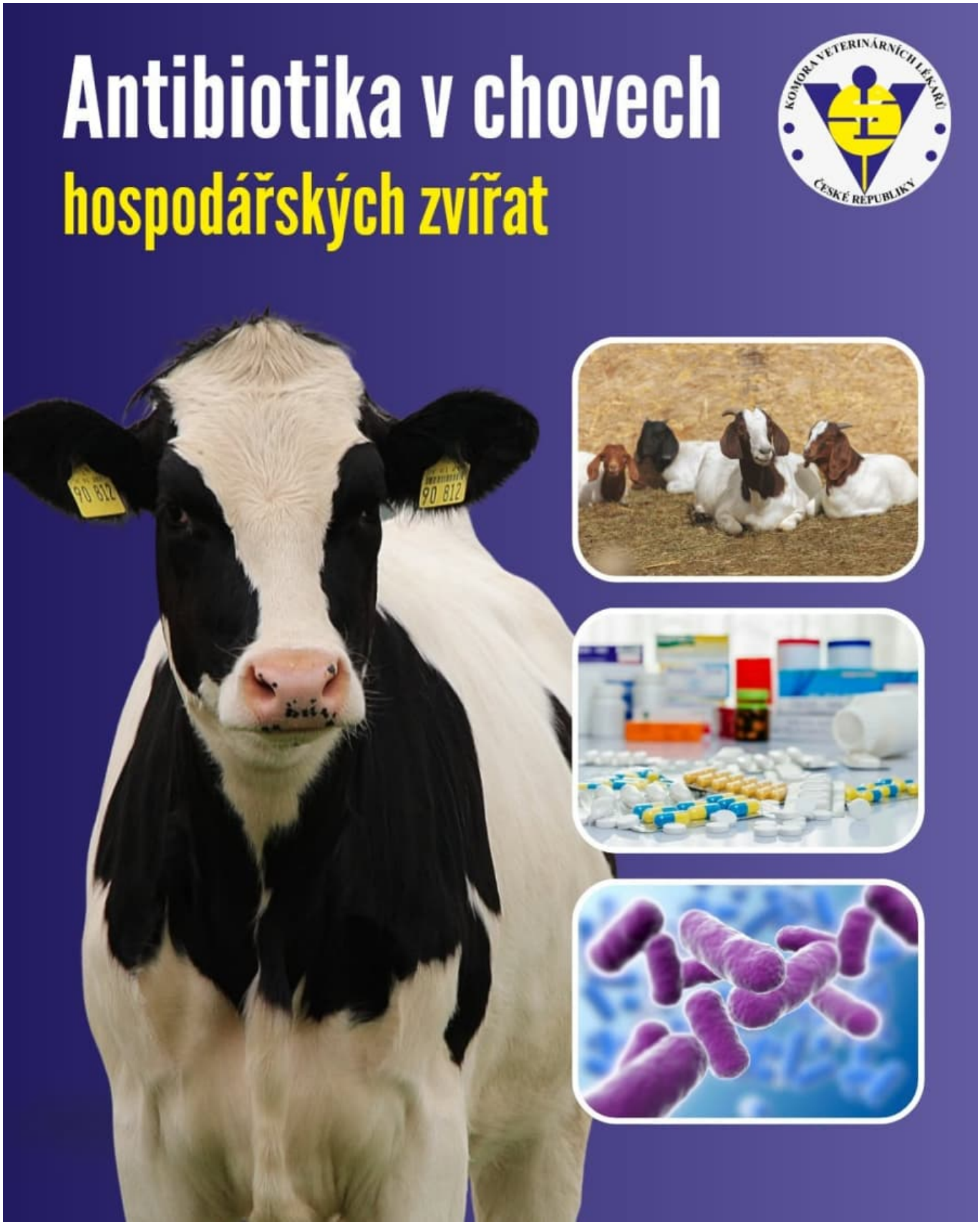
Antibiotika v chovech hospodářských zvířat: méně je někdy více. Jak chráníme zdraví zvířat i bezpečnost potravin?

19.11.2026

Antibiotika patří mezi významné nástroje moderní veterinární medicíny. Pomáhají léčit bakteriální infekce, zmírňovat utrpení zvířat a předcházet závažným zdravotním komplikacím. Jejich používání však musí být uvážlivé. Nadměrná nebo nesprávná aplikace může přispívat ke vzniku a šíření antibiotické rezistence, která představuje významné riziko nejen pro zdraví zvířat, ale také pro člověka.

Dobrou zprávou je, že spotřeba veterinárních antibiotik v České republice dlouhodobě klesá. Za tímto

výsledkem stojí dlouhodobá spolupráce chovatelů, veterinárních lékařů, odborných institucí a státních orgánů. Významnou roli hraje především zlepšování prevence onemocnění, odpovědnější přístup k léčbě a důslednější sledování spotřeby antibiotik. Současně se zpřesňuje kontrola jejich používání a posiluje dohled nad tím, aby se do potravin živočišného původu nedostávaly nepovolené nebo nadlimitní zbytky léčiv.

Jak tedy funguje odpovědné používání antibiotik v českých chovech a proč je důležité, aby se k této problematice přistupovalo jako k součásti ochrany veřejného zdraví?

Pokles spotřeby ovšem neznamená, že by se antibiotika měla přestat používat. Pokud zvíře trpí bakteriální infekcí a léčba antibiotiky je potřebná, musí ji dostat. Cílem je především odstranit zbytečné používání antibiotik a zajistit, aby každá léčba měla jasné medicínské opodstatnění.

Různé skupiny antibiotik působí na různé druhy bakterií a jejich účinnost se může lišit také podle konkrétního kmene mikroorganismu.

Proto je jedním ze základních principů odpovědné antibiotické léčby výběr správného přípravku pro konkrétní onemocnění a jeho původce.

Veterinární lékař by měl při rozhodování vycházet z klinického vyšetření zvířete, stanovení pravděpodobné nebo potvrzené příčiny onemocnění a dostupných odborných poznatků. V indikovaných případech je vhodné provést mikrobiologické vyšetření, při kterém se určí původce infekce a jeho citlivost k jednotlivým antibiotikům.

Toto vyšetření se označuje jako **stanovení citlivosti k antibiotikům neboli antibiogram**.

Díky němu lze zjistit, zda je konkrétní bakterie vůči vybranému antibiotiku citlivá, nebo zda si již vytvořila mechanismy, které účinek léčiva omezují či znemožňují.

Výsledkem je možnost zvolit účinnou léčbu a vyhnout se zbytečnému používání antibiotik, která by v daném případě nemusela fungovat.

Velký význam má také správné dávkování, způsob podání a délka léčby. Nedostatečná dávka, nevhodný interval podávání nebo svévolné předčasné ukončení léčby mohou vést k selhání terapie a podporovat selekci odolných bakterií.

Antibiotickou léčbu proto musí řídit veterinární lékař a chovatel by měl vždy dodržovat jeho pokyny.

Antibiotická rezistence: problém, který se týká nás všech

Antibiotická rezistence znamená, že bakterie získají schopnost přežívat a množit se i za přítomnosti antibiotika, které na ně dříve účinkovalo.

Je důležité si uvědomit, že rezistence nevzniká tak, že si na antibiotika zvykne celé zvíře nebo člověk. Jde o vlastnost bakterií. Některé bakterie mohou mít přirozenou odolnost, jiné ji získávají například genetickými změnami nebo převzetím genů rezistence od jiných bakterií.

Při používání antibiotik jsou citlivé bakterie potlačovány, zatímco odolnější bakterie mohou přežívat a dále se množit. Antibiotika tak vytvářejí selekční tlak, který zvýhodňuje rezistentní mikroorganismy.

Rezistentní bakterie se mohou šířit mezi zvířaty, prostřednictvím potravin, v prostředí a také mezi zvířaty a lidmi. Některé geny rezistence se navíc mohou přenášet mezi různými druhy bakterií.

To může mít závažné důsledky pro humánní medicínu. Pokud se rezistentní bakterie dostanou k člověku a

způsobí infekci, může být její léčba komplikovanější, zdlouhavější a někdy i výrazně méně účinná.

Právě proto je ochrana účinnosti antibiotik společným zájmem veterinární i humánní medicíny.

Jak předcházet zbytečné léčbě antibiotiky?

Nejúčinnějším způsobem, jak snížit potřebu antibiotik, je předcházet vzniku onemocnění.

Zdravé zvíře v dobrých životních podmínkách má nižší riziko infekčních onemocnění a menší pravděpodobnost, že bude potřebovat léčbu.

Mezi důležitá preventivní opatření patří zejména:

- **Kvalitní podmínky chovu:** dostatek prostoru, vhodná teplota, větrání, suchá podestýlka a omezení stresu.
- **Správná výživa a napájení:** kvalitní krmivo a dostatek zdravotně nezávadné vody podporují dobrou kondici a obranyschopnost zvířat.
- **Hygiena a biologická bezpečnost:** pravidelné čištění a dezinfekce prostor, kontrola vstupu osob a zvířat a omezení zavlečení infekčních původců.
- **Vakcinace:** očkování pomáhá předcházet vybraným infekčním onemocněním a může významně snížit potřebu antibiotické léčby.
- **Pravidelná kontrola zdravotního stavu:** včasné rozpoznání příznaků onemocnění umožňuje rychlejší a cílenější zásah.
- **Odpovědná spolupráce s veterinárním lékařem:** správná diagnostika, vhodná léčba a vyhodnocování zdravotního stavu celého chovu.

Antibiotika se nesmějí používat jako prostředek ke kompenzaci špatných podmínek chovu ani jako stimulátory růstu. Jejich rutinní preventivní podávání je v Evropské unii zakázáno; výjimky jsou legislativně velmi omezené. Hromadné podávání léčiv skupině zvířat je možné pouze za stanovených podmínek, například při vysokém riziku šíření infekce, pokud nejsou k dispozici vhodné alternativy.

Jsou antibiotika v mase, mléce a vejcích?

Tato otázka zajímá mnoho spotřebitelů. Odpověď je, že používání antibiotik u hospodářských zvířat automaticky neznamená, že se jejich zbytky dostanou do potravin.

Při léčbě zvířat určených k produkci potravin je nutné dodržovat takzvanou **ochrannou lhůtu**. Jde o dobu, která musí uplynout od posledního podání veterinárního léčivého přípravku do okamžiku, kdy mohou být maso, mléko, vejce nebo jiné živočišné produkty použity k lidské spotřebě.

Ochranná lhůta je stanovena tak, aby se případné zbytky léčiva v organismu zvířete snížily na bezpečnou úroveň.

Jednotlivé léčivé látky mají zároveň stanoveny maximální limity reziduí (MRL – Maximum Residue Limits). Ty určují nejvyšší přípustné množství farmakologicky účinné látky, které může být přítomno v potravině živočišného původu.

Dodržování ochranných lhůt a stanovených limitů je zásadním předpokladem bezpečnosti potravin.

Chovatel musí evidovat použitá léčiva, respektovat pokyny veterinárního lékaře a zajistit, aby se produkty ze zvířat nedostaly na trh před uplynutím ochranné lhůty.

Jak se kontrolují rezidua antibiotik v potravinách?

Bezpečnost potravin živočišného původu je v České republice předmětem státního veterinárního dozoru. Státní veterinární správa provádí pravidelné kontroly a laboratorní vyšetření, jejichž cílem je odhalit případné nepovolené nebo nadlimitní množství zbytků veterinárních léčiv.

Kontrolují se různé druhy potravin a živočišných produktů, například:

- maso a vnitřnosti hospodářských zvířat,
- drůbeží maso,
- mléko,
- vejce,
- ryby,
- med.

Pokud kontrola odhalí nevyhovující výsledek, jsou přijímána opatření, která mají zabránit tomu, aby se nevyhovující potravina dostala ke spotřebiteli. Současně může být zpřísněn veterinární dozor v příslušném chovu.

Tento systém kontrol je důležitou součástí ochrany spotřebitele a umožňuje ověřovat, zda jsou pravidla pro používání veterinárních léčiv v praxi dodržována.

Je však důležité rozlišovat mezi rezidui antibiotik a antibiotickou rezistencí. Rezidua jsou zbytky léčivých látek v potravině. Rezistence je naproti tomu schopnost bakterií odolávat účinku antibiotik. Jde o dva rozdílné problémy, které vyžadují odlišné způsoby sledování a prevence.

Odpovědné používání antibiotik je společnou odpovědností

Snižování spotřeby antibiotik v zemědělství není pouze otázkou ekonomiky nebo legislativních požadavků. Jde především o dlouhodobou investici do zdraví zvířat, lidí i životního prostředí.

Tento přístup vystihuje princip **One Health – Jedno zdraví**, který zdůrazňuje vzájemnou propojenost zdraví lidí, zvířat a životního prostředí.

Veterinární lékaři mají zásadní úlohu při správné diagnostice a výběru vhodné léčby. Chovatelé odpovídají za kvalitní podmínky chovu, prevenci onemocnění a dodržování léčebných pokynů. Státní instituce zajišťují kontrolu používání léčiv, sledování antibiotické rezistence a bezpečnosti potravin.

Svůj díl odpovědnosti mají také spotřebitelé, kteří mohou podporovat odpovědné zemědělství a zajímat se o původ potravin.

Co bychom si měli zapamatovat?

- Antibiotika jsou důležitým léčebným prostředkem, který je nutné zachovat účinný i pro budoucí generace.
- V českých chovech hospodářských zvířat se spotřeba veterinárních antibiotik od roku 2008 do roku 2024 snížila téměř o 70 %.
- Správný výběr antibiotika podle původce infekce a jeho citlivosti pomáhá zvýšit účinnost léčby a omezit selekci rezistentních bakterií.
- Nejlepší cestou ke snížení spotřeby antibiotik je prevence nemocí, dobré podmínky chovu, hygiena a vakcinace.
- Dodržování ochranných lhůt a pravidelné laboratorní kontroly pomáhají zajistit bezpečnost masa, mléka, vajec a dalších živočišných produktů.

Méně zbytečně použitých antibiotik, správná léčba nemocných zvířat a důsledná kontrola potravin – to je cesta k bezpečnější budoucnosti pro zvířata i člověka.